

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
“NAXÇIVAN” UNİVERSİTETİ
FƏNN SİLLABUSU

Təsdiq edirəm: _____ Dos.N.M.Məmmədova

Tarix: 07 sentyabr 2022

Fənnin təsviri	Fənn (adı, krediti)	Dilçiliyə giriş
	Fakültə	Pedaqoji
	İxtisas	Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimliyi
	Səviyyə (bakalavriat, magistratura)	Bakalavr
	Kurs	I
	Semestr	I
	Təlimçi	Qənirə İzətulla qızı Əsgərova
	e-mail	asgerovaganira@gmail.com
	Telefon	050 377 78 69
	Dərs günləri və saatları	II gün 1-ci saat müəhazirə, I gün 1-ci saat üst həftə seminar
Tədris dili	Azərbaycan	
Baza/ Seçmə	Bölmə	
Tələb olunan dərsliklər və dərs materialları	Əsas ədəbiyyat 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 5. Ə. Rəcəbov. Dilçiliyə giriş fənnindən müəhazirə mətnləri. 2003 6. Q.Əsgərova."Dilçiliyə giriş"fənnin tədrisində İKT-nin tətbiqi təcrübəsindən.Bakı:2010	
	Əlavə ədəbiyyat 1.	
İstifadə ediləcək web səhifələr		
Fənnin xülasəsi	“Dilçiliyə giriş” fənni filologiya, xarici dil ixtisaslarında tədris olunur və bu fənn tələbələrə dil və dilçilik haqqındakı nəzəri biliklərin mənimsədilməsinə xidmət edir.	
Fənnin məqsədləri	“Dilçiliyə giriş” fənninin məqsədi tələbələrdə dil və dilçilik haqqında ilkin nəzəri biliyin formalaşmasına kömək etməkdir. “Dilçiliyə giriş” fənni tələbələrin sonradan bir sıra nəzəri, habelə müəyyən praktik fənlərin tədrisi zamanı rast gələ biləcəkləri müddəaları, nəzəri fikirləri, terminləri və s. daha effektiv qavramaları və yadda saxlamaları üçün ümumi baza yaradır.	
Öyrənmə nəticələri	Bu fənnin tədrisində bu nəticələr əldə edilir: Bu fənn dil, onun yaranması, mənşəyi, mahiyyəti, cəmiyyətdə mövqeyi, insan həyatında rolu və s. barədə tələbələrə ümumi məlumat verir və onları dilçilik cərəyanları, məktəbləri, bu məktəblərin görkəmli nümayəndələri və onların yaratdıqları nəzəriyyələri öyrədir.Dilçiliyə giriş fənni dilin yarusları və onların bir-biri ilə əlaqəsi haqqında tələbələrə məlumatlandırır, dillə təfəkkürün əlaqəsini açıqlayır və tələbələrə mənimsədilir.Dilçiliyin sahə və şöbələri ,onların vahidləri,növləri vəs haqqında bilikləri tələbələrə mənimsədilir. “Dilçiliyə giriş” dilçi-filoloqlar üçün baza fənni rolunu oynamaqdan başqa, onların analitik-tənqidi təfəkkürünü möhkəmlədir, tarix və ictimai sahədə biliklərini artırır və onların dil öyrənmə qabiliyyətinə təkan verir	
Tədris metodları	Mühazirə	Hər bir mövzu mənimsədilir
	Qrup müzakirəsi	Tələbələrə fərdi mövzuda prezentasiyalar

		verilir və müzakirə aparılır
	Təcrübi məşğələ	Yeni mövzu əyani vəsaitlərin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah edilməlidir
	Simulyasiya	Tələbələrə dərəcəyə aid nümunələr üzərində praktiki iş aparılmalı, simulyasiya proqramlarından istifadə edilərək nəticələr qeyd edilməlidir
	Layihə	
	Digər	
Qiymətləndirmə	Mövzunun mənimsənilməsi	Faiz nisbəti (%) və ya bal
	Balların maksimum miqdarı	100 bal
	1. Semestr ərzində toplanmış maksimum bal	50 bal (50%)
	- Dərəcə davamiyyətinə görə maksimum bal	10 bal (10%)
	- Tələbələrin sərbəst işinə görə maksimum bal	10 bal (10%)
	- Seminar və laboratoriya dərslərinin nəticələrinə görə maksimum bal	30 bal (30%)
	Qeyd: seminar dərslərində tələbənin jurnalda ən azı 3 (üç qiyməti olduğu halda, ona tədrisin bu növü üzrə ballar hesablanır. Əks təqdirdə tələbəyə bal hesablanmır.	
	2. İmtahan nəticələrinə görə maksimum bal	50 bal (50%)
3. Fənnin mənimsənilməsi qaydası: semestr ərzində imtahan nəticəsinə görə toplanan balların cəmi 50-dən yuxarı olan tələbələr fənni mənimsəmiş hesab edilir.		
- 51 baldan aşağı – “qeyri kafi” – F		
- 51 – 60 - “qənaətbəxş” – E		
- 61 – 70 – “kafi” – D		
- 71 – 80 – “yaxşı” – C		
- 81 – 90 – “çox yaxşı” – B		
- 91 – 100 – “əla”		
Cəmi:		100 bal (100%)
Qiymətləndirmə metodları	Qiymətləndirmə metodları	Tapşırıqlar: Sərbəst iş mövzuları verilir və semestr sonu yoxlanılıb qiymətləndirilir.
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Fonetika.Sait və Samitlər .müqayisəli təsnif 2. XIX əsr dilçiliyi 3. Orta dövr dilçiliyi 4. Sintaksik .Sintaqm və söz birləşmələri. Cümlə və hökm 5. Dilin mahiyyəti 6. Dilin əmələ gəlməsi haqqında nəzəriyyələr 7. Məcəzlar .Metafora,metonimiya və s. 8. Dilin funksiyaları 9. Qrammatik vasitələr 10. Mürəkkəb cümlə 11. Qədim dövr dilçiliyi 12. Orta və intibah dövrü dilçiliyi 13. Dilçiliyin sahə və şöbələri 14. Leksikologiya.Dilin lüğət tərkibi və lüğət fondu 15. Ümumi qrammatik kateqoriyalar 16. Tipoloji təsnifə aid dillərin xüsusiyyətləri 17. Hind-Avropa dilləri ailəsi 18. Dilçiliyin dəqiq elmlərlə əlaqəsi 19. Dilçiliyin hümanitar elmlərlə əlaqəsi 20. Dillərin genealoji təsnifi 21. Xüsusi qrammatik kateqoriyalar 22. Dillərin tipoloji təsnifi

Təqdimat: Slaydlarla hazırlanan mövzular təqdimat şəklində sunulur və qiymətləndirilir

Qaydalar

Davamiyyət: Fənn üzrə ayrılmış bütün saatların 25%-dən çoxunda iştirak etməyən tələbə imtahana buraxılmır.

Buraxılmış imtahan və ya tapşırıqlar: Tələbə planlaşdırılan təqdimatda və ya imtahanda iştirak edə bilməyəcəyi təqdirdə əvvəlcədən məlumat verməlidir. Tam sinif iştirakı və təyin olunmuş ev tapşırığını yerinə yetirilməsi gərəklidir.

Tədqiqat işlərində, hazırlanmış layihələrdə istifadə olunan mənbələrə istinad verilməlidir. Bununla birlikdə, tələbə tərəfindən təhlil edilmədən, yalnız istinad və sitatlardan ibarət olan hər hansı bir tədqiqat işi qəbul edilə bilməz.

Testlər zamanı köçürmə, təyin edilmiş qaydalara tabe olunmadığı təqdirdə tələbə imtahan nəticəsinin ləğv olunması ehtimalı daxil olmaqla cəzalandırılacaqdır.

Təqdimatların / layihə sənədlərinin mövzuları fənni tədris edən müəllim tərəfindən əvvəlcədən müəyyən ediləcəkdir. Müəllim ilə əvvəlcədən razılaşdırıldığı təqdirdə digər tələbələrə əməkdaşlığa icazə verilə bilər.

Tematik plan

Həftə	Tarix	Mövzular	Dərslik / Tapşırıq / Ədəbiyyat
1	20.09.2022	Dilçiliyin obyektı və predmeti və başqa elm sahələri ilə əlaqəsi Qısa icmal: Dilçiliyin obyektı nitq fəaliyyəti, predmeti dildir. Nitq fəaliyyəti bir neçə elmin obyektidir və hər bir elm burdan öz predmentini seçir. Dilçiliyin digər elmlərlə əlaqəsi əsasən iki parametərə görə müəyyən edilir. Tədqiqat obyektinə görə (humantar elmlərlə), tədqiqat metoduna görə (dəqiq elmlərlə). Dilçilik ədəbiyyatşünaslıq, tarix, fəlsəfə, məntiq, coğrafiya, riyaziyyat və s. elmlərlə əlaqədardır. Dərs prosesində bu əlaqənin istiqamətləri izah edilir	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh.11 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 5. Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003
2	27.09.2022	Dilçiliyin inkişafı tarixi. Qədim və orta dövr dilçiliyi Qısa icmal: Qədim dövr dilçiliyinə dörd dilçilik məktəbi daxildir. Hind dilçilik məktəbinin banisi Paninindir. Sanskrit və prakrit dilləri arasında müqayisə aparmışdır. Hind dilçiliyi məktəbi dilçiliyin fonetika, leksikologiya və qrammatika sahəsində müəyyən işlər görmüşlər. Nitq hissələrinin 3 qrupa ayırmışlar. Sanskrit dilinin lüğətini tərtib etmişlər.Çin dilçiliyində dörd kitab yaranmışdır. Dialekto-logiya və lüğətçilik inkişaf etmişdir.Yunan dilçiliyi iki dövrə ayrılır. Fəlsəfə, qrammatika dövrü. Yunan dilçiliyin əsasında Roma dilçiliyi yaranmışdır. Orta dövrdə şərq və qərb dilçiliyi inkişaf etmişdir.Ərəb dilçiliyi Bağdat və Küfə məktəblərinə ayrılır.Qərbdə isə ingilis və fransız dilçiliyi ink.etdi.Süni dil məsələsi irəli sürüldü.	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh.73 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003

3	04.10.2022	<p>XIX - XX əsr dilçiliyi Qısa icmal: XIX əsrin əvvəllərində tarixi müqayisəli metod yaranır və dilçilik müstəqil bir elm kimi formalaşır. Bu metodun nümayəndələri F.Bopp, R.Rask, A.Vostokov və s. F.Bopp dillərin qohumluğunu sübut etmiş, hind-avropa dil ailəsini müəyyənləşdirmişdir. XIX əsrin ortalarında məntiqizm, psixologizm, naturalizm cərəyanı, sonlarında isə gənc qrammatiklər cərəyanı yer almışdır. Bu cərəyanın təsiri ilə yeni məktəblər öz fəaliyyətinə başlayır. XX əsrdə isə sosialogizm, strukturalizm cərəyanı fəaliyyətə başlamışdır. İlk dəfə F.Sössür dil və nitqi elmi şəkildə fərqləndirmişdir. XX əsrdə isə sosialogizm, strukturalizm cərəyanı fəaliyyətə başlamışdır. İlk dəfə F.Sössür dil və nitqi elmi şəkildə fərqləndirmişdir.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh.88 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
4	11.10.2022	<p>Dilin mahiyyəti və funksiyaları Qısa icmal: Dil ictimai hadisədir, əsas ünsüyyət vasitəsidir, sistemlər sistemidir, sinfi deyil, bioloji, fizioloji, psixoloji hadisə deyildir. Dil obyektivdir, özünəməxsus qanunları var, təfəkkürlə vəhdətdir. Dil nitqin maddi bazası, nitq isə dilin ifadə vasitəsidir. Dilin kommunikativ (ünsüyyət yaratma), emotiv (tez çatdırma), nominativ (adlandırma), ekspressiv (obrazlılıq), idraki (müərrəd anlayışların dərk edilməsi) İnteqral (dilin digər xalqlar arasında ünsü.) diferensial (dilin digər xalqlar arasında ünsüyyət vasitəsi olmaması)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 163 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
5	18.10.2022	<p>Dilin əmələ gəlməsi haqqında nəzəriyyələr Qısa icmal: Dilin mənşəyi haqqında idealist və materialist nəzəriyyələr var. Fərdi və sosial nəzəriyyələr: səs təqlidi, nidalar, jestlər nəz-fərdi, ictimai razılaşma əmək hıçqırıqları nəz. İctimai nəz.-dir. Bu nəzəriyyələr dilin mənşəyini təşkil edə bilmir. bir sıra nöqsanlar buna imkan vermir. Danışiq və eşitmə orqanların, inkişafı, beynin signal ötürməsi, təfəkkürün yaranıb inkişaf etməsi dilin yaranmasında mühüm rol oynayır.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 190 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
6	25.10.2022	<p>Dilçiliyin sahə və şöbələri. Fonetika. Fonem Qısa icmal: Dilçiliyin sahələrini iki parametərə görə müəyyənləşdirə bilərik: əhatə dairəsinə görə: Ümumi və xüsusi. Tədqiqatın xarakterinə görə: nəzəri və tətbiqi. Ümumi dilçilik dilin mənşəyindən tutmuş struktur elementlərin xarakterinə qədər öyrənir. Xüsusi dilçilik konkret bir dil və ya dil ailəsi nəzərdə tutulur. Nəzəri dilçilik dilin nəzəri problemlərini, fəlsəfi sosial linqvistik problemləri, substrat və superstrat problemlərini öyrənir. Tətbiqi dilçiliyə yazı, lüğətçilik, sinxron, avtomat tərcümə daxildir. Dilin şöbələri iki qrupa ayrılır: dilin strukturunu öyrənən şöbələr- bunların hər birini öz vahidi var. Dilçiliyin ümumi şöbələri: bunların öz vahidi yoxdur. Bunlara dil tarixi, üslubiyyat, dialektologiya. Fonetika, fonetikanın növləri, vahidi-fonemdir. Dil vahidlərinin mənasını və cildini dəyişən ən kiçik vahiddir.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 210 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>

7	01.11.2022	<p>Leksikologiya. Sözüün yaradıcılığı Qısa icmal: Dilin lüğət tərkibini təşkil edir. Leksikologiyanın tarixi, təsviri və müqayisəli növləri var. Vahidi-leksemdir. Leksemlər mənalı vahidlərdir. Sözüün leksik və qrammatik mənası var. Leksik mənanın əşyevi, nominativ, məcazi, əzizləmə mənalı vardır. Sözüün funksiyaları nominativ (adlandırma), ekspresiv (obrazlılıq), siqnikativ (anlayışa işarə etməsi), ümumiləşdirici (sözüün aid olduğu əşyanın heç bir əlamətini ifadə etmir).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 270 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
8	15.11.2022	<p>Semasiologiya, Sözüün məna qrupları. Məcəzlar Qısa icmal: omonimlər, sinonimlər, antonimlər, təkmənalılıq, çoxmənalılıq, omonimlərin növləri, omoqraf, omoformlar, sözlərin məcazlığı bu mövzunu əhatə edir. Metoforanın bir növündə hərflərin mənalandırılmasıdır. Rəqəm metoforaları da özünü göstərir. Bir sözü bildirmək üçün onun bir hərfini göstərmək lazımdır.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 320 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
9	22.11.2022	<p>Qrammatika. Morfologiya. Qrammatik kateqoriyalar Qısa icmal: Morfologiya qrammatikanın bir növüdür. Forma-şəkil mövqeyindən çıxış edir. Morfologiyanın vahidi morfemdir. Morfoloji cəhətdən bölünməyən vahiddir. Qrammatik mənalı ifadə etmək üçün qrammatik kateqoriyalardan, qrammatik vasitələrdən istifadə olunur. Qrammatik kateqoriyalar ümumi və xüsusi olmaqla iki yerə bölünür. Ümumi qrammatik kateqoriyalara hal, kəmiyyət, cins, xəbərlilik. Xüsusi qrammatik kateqoriyalara mənsubiyyət, dərəcə və s. aiddir.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 341 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
10	29.11.2022	<p>Qrammatik vasitələr Qısa icmal: Qrammatik vasitələr qrammatik mənanı ifadə edir. Bura affikslər, daxili fileksiya, təkrarlar, köməkçi sözlər, söz sırası, vurğu, intonasiya, suppletivizm daxildir. Affikslər mövqeyinə görə müxtəlif növlərə ayrılır. Prefiks, suffuks, infiks və s. fleksiya kökün daxilən dəyişilməsi, suppletivizm tamamilə deməkdir. Məsələn, mən-biz, yaxşı-əla</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 372 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
11	06.12.2022	<p>Sintaksis. Sintaqm. Cümlə. Cümlə və hökm Qısa icmal: Sintaksis tərtib etmək deməkdir. Söz birləşməsi, cümləni öyrənir. Vahidi sintaqmdır. Bir nəfəsə deyilən ritmik vahiddir. Sintaqm və söz birləşmələri birbirindən fərqlənir. Sintaqm şifahi nitqlə, söz birləşməsi həm şifahi, həm də yazılı nitqlə bağlıdır. Cümlə hökmdən daha genişdir. Bütün hökmlər cümlədir. Bütün cümlələr hökmdür.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 412 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>

12	13.12.2022	<p>Yazı nəzəriyyəsi Qısa icmal: Dünyanın ikinci böyük kəşfi yazıdır. Yazının növləri: əşyevi (fikirlər əşya vasitəsi ilə ifadə edilir), şəkilli (fikirlər piktoqramla ifadə olunur. Cümlə ifadə edir). Sillaboqrafik yazı (heca yazısıdır. Hər bir işarə bir yazını bildirir), ideoqrafik yazı (söz ifadə edir). ən çevik yazı isə fonoqrafik yazıdır. Sürətli yazılardan biri də stenoqrafik yazıdır. Yazının digər bir növü daktilo (lallar) və braille(korlar üçün əlifba) yazıdır.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 236 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
13	20.11.2022	<p>Əlifba. Qısa icmal: Əlifbanın yaranması haqqında məlumat verilir. Ən çox işlənən latın, kiril, ərəb əlifbaları , onların xüsusiyyətləri izah edilir. Hərflərin əşyaya bənzədilərək yaranması. Arami əlifbası əsasında yaranan əlifbalar və s. öyrədilir. Eyni zamanda Azərbaycanda istifadə olunan əlifbalar və əlifbaların dəyişilməsi məsələləri öyrədilir.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 244 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
14	27.12.2022	<p>Dünya dillərinin tipoloji təsnifi Qısa icmal: dünya dilləri morfoloji, genealoji, arial, funksional və s. təsnif olunur. Morfoloji təsnifə tipoloji təsnif də deyirlər. 1808-ci ildə isə F.Şleyxer ilk dəfə morfoloji prinsipi müəyyənləşdirmişdir. Genealoji təsnif ilk dəfə F.Bopp tərəfindən müəyyənləşdirilmişdir. Areal təsnif əsasən XIX əsrin sonlarında meydana gəlmişdir. Hər hansı bir dilin respublika səviyyəsində yayılması və xəritəyə köçürülməsidir. Funksional təsnifdə buna linqvo sosioloji təsnif də deyirlər. Dillərin funksional fəaliyyət dairəsi, işlənmə sferalar funksional təsnifin əsasını təşkil edir.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 440 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>
15	.11.2022	<p>Dünya dillərinin geneoloji təsnifi və digər təsniflər Qısa icmal: dünya dilləri morfoloji, genealoji, arial, funksional və s. təsnif olunur. Morfoloji təsnifə tipoloji təsnif də deyirlər. 1808-ci ildə isə F.Şleyxer ilk dəfə morfoloji prinsipi müəyyənləşdirmişdir. Genealoji təsnif ilk dəfə F.Bopp tərəfindən müəyyənləşdirilmişdir. Areal təsnif əsasən XIX əsrin sonlarında meydana gəlmişdir. Hər hansı bir dilin respublika səviyyəsində yayılması və xəritəyə köçürülməsidir. Funksional təsnifdə buna linqvo sosioloji təsnif də deyirlər. Dillərin funksional fəaliyyət dairəsi, işlənmə sferalar funksional təsnifin əsasını təşkil edir.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. N.Məmmədov, A.Axundov, Dilçiliyə giriş, Bakı: 1966 2. A.Babayev. Dilçiliyə giriş, Bakı: 2002 səh. 450 3. Ə.Dəmirçizadə. Dil və dilin fonetik vahidləri, Bakı: 1965 4. F. Veysəlov. Struktur dilçilik. Bakı: 2005 <p>Ə. Rəcəbov. Struktur dilçilik. Bakı: 2003</p>

Sıra N-sı	Seminar Mövzuların adı	Saat	Tarix
1	Dilçiliyin obyektı və predmeti və başqa elm sahələri ilə əlaqəsi	2	26.09.2022
2	Dilçiliyin inkişafı tarixi	2	10.10.2022
3	Dilçiliyin sahə və şöbələri. Fonetika. Leksikologiya	2	24.10.2022
4	Qrammatika.	2	07.11.2022
5	Dilin mahiyyəti və funksiyaları	2	21.11.2022

6	Dilin əmələ gəlməsi haqqında nəzəriyyələr	2	05.12.2022
7	Yazı nəzəriyyəsi	2	19.12.2022
8	Dünya dillərinin təsnifi	1	.12.2022
	Cəmi:	15s.	

Fənn müəllimi:

Dos.Q.İ.Əsgərova